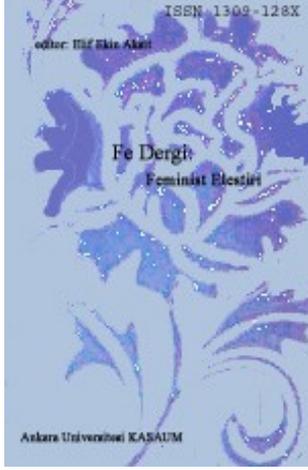

Yayınlayan: Ankara Üniversitesi KASAUM
Adres: Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Cebeci 06590 Ankara

Fe Dergi: Feminist Eleştiri 9, Sayı 1
Erişim bilgileri, makale sunumu ve ayrıntılar için:
<http://cins.ankara.edu.tr/>

Şiddet Gören Kadınların Sığınmaevlerine Erişimini Engellenen Etmenler

Selda Taşdemir Afşar, Aylin Görgün Baran ve Canan Koca Arıtan

Çevrimiçi yayına başlama tarihi: 7 Haziran 2017

Bu makaleyi alıntılar için: Selda Taşdemir Afşar, Aylin Görgün Baran ve Canan Koca Arıtan “**Şiddet Gören Kadınların Sığınmaevlerine Erişimini Engellenen Etmenler**” *Fe Dergi* 9, no. 1 (2017), 134-150.

URL: http://cins.ankara.edu.tr/17_11.html

Bu eser akademik faaliyetlerde ve referans verilerek kullanılabilir. Hiçbir şekilde izin alınmaksızın çoğaltılamaz.

Şiddet Gören¹ Kadınların Sığınmaevlerine Erişimini Engelleyen Etmenler

Selda Taşdemir Afşar* Aylin Görgün Baran* Canan Koca Arıtan*

Şiddet gören kadının şiddet ortamından uzaklaşabilmesi için şiddete müdahale hizmeti olarak kabul edilen sığınmaevlerinin açılması ve sığınmaevlerinin ulaşılabilir olması büyük önem arz etmektedir. Bu çalışma, şiddet gören kadının sığınmaevine erişimi sürecinde karşılaştığı sorunların neler olduğunu belirlemesini ve bu engellerin ortadan kaldırılması için önerilerin sunulmasını amaçlamaktadır. Çalışmada 43 şiddet görmüş ve sığınmaevinde yaşamakta olan kadın ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşülen şiddet gören kadınların büyük bir bölümü, kendisi ya da kendisine destek olan çocuğu, aile bireyi ya da komşusuyla karakola başvurarak ya da ALO 155'i arıyarak karakollara oradan da sığınmaevine ulaşabilmiştir. Bu süreçte özellikle karakoldaki polislerin ve kadının çevresinin (aile, akraba, komşu) sığınmaevine yönelik olumsuz görüşleri, başvuru karakoldaki polisin fail ve/veya ailesinin akrabası, tanıdığı olması kadının sığınmaevine erişimini engelleyen en önemli etmendirdir. Bu konuda kolluk kuvvetlerinin bilgi düzeyinin düşüklüğü ve ataerkil kültürel değerlerle hareket etmesi kadınların sığınmaevine erişimlerinin önündeki engeller olarak görülmektedir. Şiddet gören kadınların sığınmaevine erişimlerini kolaylaştırmak için sığınmaevinin görünürlüğü kapsamında gerek medya gerekse internet ortamında yayınların yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Sığınmaevi, Sığınmaevine Erişim

Factors Preventing Women from Access to Shelters who were Exposed to Violence

The establishment of shelters and access to those shelters, considered as the service for intervention to violence, are vital for women, who are exposed to violence, to move away from violence. This study aims to determine the problems faced by women during the access to shelters and present recommendations to eliminate these problems. The in-depth interviews were made with 43 women who were exposed to violence and staying in shelters. Majority of those women had first applied to police station or called ALO 155 themselves or their children, family members or neighbors did it on behalf of them and then reached shelters finally. The negative attitudes of police officers and social environment of women (family members, relatives, neighbors, etc) towards shelters or a police officer, who is the relative or friend of perpetrator and/or family of perpetrator, are the most important factors that prevent women from access to shelters. The lack of information and action depends on patriarchal cultural values of police officers may also be considered as the factors preventing women from access to shelters. It is foreseen that the programs should be broadcasted both in media and internet environment in the scope of visibility of shelters to make it easy for women victims of violence to access to shelters.

Keywords: Violence against Women, Shelters, Access to Shelters, Law Enforcement Officers, Negative Attitudes

¹Erkek şiddetine maruz kalan kadınlara genellikle 'kurban' ya da 'mağdur' denmektedir. Ancak cinsel şiddet özellikle de tecavüz eylemi alanında çalışan birçok feminist, "kurban" ve "mağdur" kavramlarına kadınları erkek şiddetini pasif bir biçimde kabul eder gibi gösterdiğini, kadınların erkek şiddetine karşı geliştirdikleri direnişleri ve stratejileri görmezden geldiği için karşı çıkarak bu kavramlar yerine 'hayatta kalan' (kazazede) demeyi tercih etmektedirler (Taşdemir Afşar, 2015).

* Öğr. Gör. Dr. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

* Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

* Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

Giriş

“Unutulan ne ister? Ne hafıza ne de farkındalık, sadece adalet (Agamben, 2009: 77).”

Birleşmiş Milletler (1993) tarafından kadına yönelik şiddet, “kadınlara fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar veren ya da verebilecek veya kadınların acı çekmesine neden olabilecek, gerek kamusal gerekse özel alanda yapılan bu tip davranışlara yönelik tehditleri ve kadınların özgürlüğünün zorla kısıtlanmasını da içine alan şiddete yönelik her türlü cinsiyetçi davranış” şeklinde tanımlanmaktadır. Kadına yönelik şiddet, gelişmişlik düzeyi farketmeksizin ülkelerin önemli sosyal problemlerinden birisi olarak güncelliğini sürdürmekte ve bu sorunla ilgili ulusal ve uluslararası yasalar (CEDAW, Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi -bilinen adıyla İstanbul Sözleşmesi-, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Kanunu gibi) sayesinde şiddetin azalması beklenirken hem ülkemizde hem de dünyada kadına yönelik her türlü şiddetin giderek arttığı görülmektedir.

Şiddet gören kadınlara yönelik hizmetler iki alanda gelişmiştir. Bunlardan ilki koruyucu ve tedavi edici hizmetleri kapsayan müdahale hizmetleridir. Diğeri de sorunu, yol açan sebeplerin saptanmasını ve çözüm yollarının üretilmesini içeren önleyici hizmetleridir (Sallan Gül 2013, 39). Şiddete müdahale hizmetlerinden en önemlilerinden biri şiddet görmüş kadınlar için sığınmaevi açılmasıdır. Sığınmaevleri fiziki, psikolojik, cinsel, ekonomik, duygusal, vb. bakımlardan istismara uğramış/uğramakta olan, en önemlisi de can güvenliği olmayan kadınlara hizmet vermek amacıyla kurulmuş (KSGM 2008, 51) ve kadınlar için şiddetten geçici olarak kaçabilecekleri, güvenli olabilecekleri ve kendi hayatları hakkında kararlar alacakları şiddete maruz kalan diğer kadınlarla iletişime geçmeleri, kadınların yalnızlıklarını ve şiddet gösteren bir eşe sahip tek kadın olma duygusunun üstesinden gelmelerine yardımcı olan (Dobash ve Dobash 1992, 60) yerlerdir. Sığınmaevleri Değişimin öznesi olarak şiddete uğrayan kadınları güçlendirmeyi, kendilerine güvenlerini, umutlarını ve yaşam kalitelerini arttırmayı hem de onların sığınak faaliyetlerine katılımlarını teşvik etmeyi amaçlar (Akt. Itzhaky & Porat 2005, 39). Şiddet gören kadınlar için müdahale hizmeti olarak sığınmaevi açılmasının yanı sıra sığınmaevine ulaşımın kolaylaştırılması, bu evlerde kalan kadınlar için destek hizmetlerinin geliştirilmesi de şiddete müdahale hizmetleri içerisine girmektedir. Türkiye’de kadına yönelik şiddet ile mücadelede önemli bir araç görevi gören sığınmaevlerine kadınların ulaşılabilirliğinin yüksek olması, kadına yönelik şiddet ile mücadele eden sorumlu kuruluşların şiddet gören kadınları yeterli düzeyde bilgilendirerek sığınmaevi sürecini başlatmaları gerekmektedir. Bu nedenle şiddet gören kadınların sığınmaevlerine erişme noktasında sorun yaşayıp yaşamadıkları, yaşıyorlarsa ne tür sorunlar yaşadıklarının bilinmesi önem arz etmektedir.

Bu araştırmada, şiddet gören kadının şiddet ortamından çıkıp sığınmaevine erişiminin önündeki engellerin neler olduğu araştırılmıştır. Araştırmanın amacı, şiddete uğrayan ve sığınmaevine sığınan kadının gördüğü şiddetin kendi anlamlandırmasıyla dışı vurumunun sağlanmasından hareket edilerek sığınmaevine erişiminde yaşadığı sorunların açığa çıkartmak ve bu sorunların nasıl aşılması gerektiği üzerinde önerilerde bulunmaktır.

Hegemonya, Şiddet ve Ataerkil İdeolojinin İlişkiseliliği

Toplumsal sorunların birini oluşturan şiddet konusu, ataerkil kültürel anlayışın bir yansıması olarak kendini göstermektedir. Bu yansıma hegemonya kavramında anlam bulmaktadır. Bu makalede ataerkinin bir iktidar olarak hegemonyayı nasıl inşa ettiğini Gramsci, Althusser ve Hall’ün görüşleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu açıdan hegemonya herhangi bir şiddet ve zora başvurmadan rızanın örgütlenmesi olarak tanımlanmaktadır (Çoban 2013, 51). Rızanın üretimine dayalı hegemonya kavramını kullanan Gramsci, devletin politik toplum ve sivil toplumdaki oluşumunu belirtmekte ve politik toplumda baskı ve zora, sivil toplumda ise rızaya dayalı bir hegemonyanın varlığından söz etmektedir. Bu kapsamda Gramsci, hegemonyayı sivil toplumun politik toplum üzerindeki önceliğine vurgu yapmak amacıyla kullanmaktadır. Öyleki sivil toplum kendi alanında iktidarını korumak ve yeniden üretmek amacıyla ikna stratejileri kullanılarak hegemonyayı üretmiş olur. Çünkü sivil toplum, devletin kültürel alanını oluşturmaktadır. Gramsci’ye göre (1997), yönetici sınıf egemenliğini koruyup sürdürmek için her ne olursa olsun az ya da çok “yasal” olarak zor kullanır ve bunu meşrulaştırır. Kısacası bireyler hem zora hem de rızaya onay vererek uzlaşmaya dayalı bir hegemonyanın inşasına destek vermiş olurlar.

Althusser (2003) ise hegemonyanın varlığını devletin baskı ve ideolojik aygıtlarını ayrıştırarak ortaya koymaktadır. Bu durumda devletin baskı aygıtlarını yargı, ordu, polis, bürokrasi gibi kurumların uygulamaları oluştururken ideolojik aygıtlar, eğitim, edebiyat, medya, güzel sanatlar, din, spor vb. gibi alanların kültürel etkinliklerinde kendini gösterir. Burada da rıza ve zorun her ikisinin birlikte bireyler tarafından onaylanması gibi bir durumla karşılaşılır. Böylece hegemonya her iki aygıt aracılığı ile yeniden yeniden üretilir (Çoban 2013, Eagleton 2005, Sancar-Üşür 1997, Wayne 2015). Hall ise hegemonya kavramını, mevcut iktidar yapılarının hepsinin birer aracı olarak kabul eder ve devleti iki ayrı kanaldan ideoloji üreten bir mekanizma olarak görmek yerine hegemonyayı tüm topluma rıza üreterek yayılan tek bir unsur olarak değerlendirir. Hall'e göre (Chander 1994), hegemonya belirli bir sınıfın egemenliğine bağlı olmayıp, sürekli kazanılan, beslenen ve yeniden üretilendir. Bu açıklamalar çerçevesinde ataerkil ideoloji şiddeti hegemonya olarak nasıl üretip meşrulaştırmaktadır, bu sorunun yanıtını vermeye çalışalım.

Ataerkil şiddeti birey, kültürel bir olgu olarak çocuk yaşlarda ailede, okul çağlarında arkadaş ve akran gruplarında ve medyanın her türlü sunumlarında mesajlar olarak öğrenmektedir. Bir çeşit şiddet ortamının varlığı bu türden davranışların beslenerek pekişmesini sağlamakta ve bireylerin bu davranışı normalleşmesine neden olmaktadır. Ataerkil düzende şiddet davranışları çizgi filmler, diziler, eğlence, spor ve tartışma programları aracılığı ile toplumun tüm kesimlerine yayılır. Şiddete uğrayan kadın kendisi gibi şiddet gören birine tanık olduğunda “bak, o da şiddet görüyor” diyerek, kendi şiddetini normalleştirir. Bu öğrenilmiş davranışlar aile içinde genellikle erkeklerin kadınlar üzerinde bir otorite olmalarından dolayı bir çeşit sosyal kontrol işlevi görür ve erkeğin otoritesine boyun eğmeyen kadına şiddet uygulanmasını meşru hale getirir. Şiddeti önleyici ulusal ve uluslararası yasaların bulunmasına rağmen uygulamada gerek polisin gerek hakimin gerekse diğer meslek elemanlarının şiddeti normal bir davranış olarak gördükleri için şiddete uğrayan kadına kolaylıkla “evine dön” önerisinde bulunabilmektedir. Bunun için şiddet ataerkiyi besleyen bir mekanizmadır ve kadınların korku duymasını sağlayarak yeniden yeniden üretilmektedir. Dolayısıyla ataerki, şiddet gören kadının itiraz etmesine yer bırakmadığı gibi aynı zamanda kadının itaat etmesine de zemin hazırlamaktadır. Walby'e göre (2015), ataerki, hangi sosyo-ekonomik sistem olursa olsun mutlaka bulunduğu sisteme eklenilerek toplumsal kurallara ve uygulamalara sızmakta ve kendine yer bulmaktadır. Bu nedenle ataerki toplumda kadını baskılayan bir ideoloji olarak işlev görmektedir.

Araştırmanın Metodu, Özneleri ve Sınırlılıkları

Bu çalışma 2014-2015 yılında yürütülmüş saha çalışmasında elde edilen sonuçların bir kısmına dayanmaktadır. [1](#) Kadına yönelik şiddetin bir suç ve insan hakkı ihlali olduğu noktasından hareketle, Ankara ili kapsamında sığınmaevleri üzerinden bir panoramasının çıkarılması konusunda çok yönlü bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada şiddet gören kadının sığınmaevine erişimdeki sorunlarını ortaya koyabilmek için fenomenolojik araştırma deseni kullanılarak feminist yaklaşımın ilkelerinden hareketle şiddet gören kadının öyküsünü keşfetmek üzere “araştırmacının kendi birikimini, geçmişini ve deneyimini de sorgulamasına izin veren nitel bir araştırma” (Glesne 2014, 15) yürütülmüştür. Araştırmada kadın öznelerin sığınmaevine erişimlerini engelleyen faktörlerin neler olduğunu kendi anlam dünyaları üzerinden nasıl inşa ettikleri ortaya konulmuştur. Ankara'da dört ayrı yerel yönetime bağlı bulunan sığınmaevlerinde kalan toplam 43 şiddet gören kadını yarı yapılandırılmış soru formları kullanılarak derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. [2](#) Dört yerel yönetimde de sığınmaevlerinin bağlı bulunduğu ilgili birimlere yarı yapılandırılmış soru formları ve izin dilekçesi ile başvurulmuş ve araştırmanın yapılabilmesi için gerekli izin alınmıştır. Gizlilik kuralı nedeniyle, iki sığınmaevine girişimize izin verilmemiş, bu iki sığınmaevindeki can güvenliği tehlikesi olmayan kadınlar belediye yetkililerinin uygun gördüğü bir mekana getirilerek görüşmeler yapılabilmiştir. Diğer iki sığınmaevine giriş izni verilmiş ve görüşmeler sığınmaevinde gerçekleştirilmiştir. Görüşülen 43 kadının yaş ortalaması 31'dir (19 yaş – 58 yaş). Medeni durumları ile eğitim düzeyleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 1: Katılımcıların Medeni Durumu ve Eğitim Düzeyi

MEDENİ DURUMU			
Bekar	Evli	Boşanmış	Boşanma sürecinde

Kadın	6	7	13	17	
	EĞİTİM DÜZEYİ				
	Okumaz/Yazmaz	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
Kadın	7	14	10	8	4

Araştırmanın yapıldığı dönemde evli/boşanmış ve boşanmakta olan kadınlardan 29'unun çocuğu vardır. Şiddet görmüş kadınlardan 18'i koruma tedbir kararı almış, iki kadın da kararının çıkmasını beklemektedir. 3

Araştırmada sığınmaevinde en az bir hafta kalan böylelikle oradaki koşulları deneyimleyen kadınların olmasına özen gösterilmiştir. Çünkü sığınmaevinde kalan kadınların kalış sürelerinde önemli değişiklikler olabilmekte ve sığınmaevlerinde kalan kadın sayısı her gün değişebilmektedir. Bazı kadınlar birkaç gece kaldıktan sonra hatta giriş yaptığı gün sığınmaevinden ayrılabilirlerdir.

Creswell (2013, 78), fenomenolojik çalışmalarda 10-15 arasındaki örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu belirtse de, bu çalışmada yukarıda ifade edilen gerekçe ile örneklem büyüklüğü önceden kesin olarak belirlen(e)memiştir. Gerçekleştirilen görüşmelerin farklılık ve benzerlikler göstermesine dikkat edilmiştir. Benzerlikler artmaya başladığı, farklılık ve çeşitliliklerin ortadan kalktığı noktada daha fazla kişiyle görüşülmemiştir. Görüşmelere katılımda gönüllülük esasına uyulmuş; katılımcılardan izin alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Deşifreler üzerinden elde edilen veriler kodlanmış ve kategorik temalandırılması yapılarak kadın öznelerinin kendi deneyimlerini içeren görüşleri, sorunun nereden kaynaklandığını görmemizi sağlayacak biçimde yoruma tabi tutulmuştur.

Sığınmaevine erişim ile ilgili veriler, “sığınmaevine erişim yolları”, “sığınmaevini bilmeme” “polislerin olumsuz yaklaşımları” ve “çevrede sığınmaevine yönelik olumsuz söylemler” olmak üzere toplam dört ana tema altında toplanmıştır. İlk tema şiddet gören kadınların sığınmaevine hangi yolları/araçları kullanarak ulaştıkları, ikinci, üçüncü ve dördüncü tema daha çok kadınların sığınmaevine erişimlerini engelleyen etmenlerle ilgilidir.

Sığınmaevine erişim yolları

Şiddet gören kadınların sığınmaevine erişimlerini engelleyen faktörleri anlayabilmek için öncelikle kadınların hangi kurumlara ne yolla başvurduklarını yani sığınmaevine erişim kanallarını bilmek önemlidir. Çünkü başvuru yapılan kurumlardaki meslek elemanlarının olumsuz tutumları dahi kadınların şiddetten kaçmasını çok zorlaştırdığı gibi tekrar şiddet ortamına dönmeleri, onlar için yaşamlarını risk altına sokabilmekte yani engelleyici bir etken olarak işleyebilmektedir. Diğer önemli bir faktör de kadınların şiddet ortamından nasıl çıktıklarıdır. Bu çıkma kararını hangi aşamada verdikleri ve kararı verdikten sonra hangi araçlara başvurduklarını bilmek de önemlidir.

Sığınmaevine geliş süreci: Son Damla

Çalışma kapsamında görüşülen kadınların anlatılarından eş ya da birlikte yaşanan erkeğin şiddetine uğrayan kadınların ilk şiddet gördüklerinde bir kuruma başvurmadıkları anlaşılmaktadır. Kadınlar gördükleri şiddete dayanamayacakları noktaya geldiklerinde ya da çok ağır yaralanmalar olduğunda gördükleri şiddeti açık etmekte ve konuyla ilgili kurumlardan ve kolluk güçlerinden yardım talep etmektedirler.

Türkiye’de yapılan bir çalışmada, eşinden fiziksel şiddet gören kadınların %92’sinin şiddete uğradıktan sonra bunu kimse ile paylaşmadıkları tespit edilmiştir. Bu durum kadının şiddeti meşrulaştırması, kendi sesini duyuracak mekanizmaları bilmemesi, ya da “kol kırılır yen içinde kalır” gibi ataerkil söylemi pekiştiren nedenlere dayandırılır (Görgün Baran vd. 2012, 44). Kadınların özellikle üstünü örttükleri, kabullendikleri fiziksel şiddeti, artık dayanılmaz noktaya geldiğinde kolluk güçlerine bildirdikleri görülmektedir. Ankara ŞÖNİM’den alınan bilgilere göre 2013 yılında merkeze 1447 şiddet mağduru kadın başvuru yapmış olup bunların % 77’si söz konusu merkeze emniyet tarafından getirilmiştir.4 Bu süreçte kadınların yaşadıkları şiddeti ancak olay emniyete yansıdığına anlattıkları ve yardım istedikleri görülmüştür. Bu noktada bireysel başvurular tüm başvuruların % 10’unu, bakanlık çalışanları aracılığıyla yapılan başvurular % 3’ünü, diğer şekillerde yapılan

başvurular ise % 10'unu oluşturmaktadır. Diğerleri arasında akraba, arkadaş çevresi, adliye ya da baro tarafından yönlendirilme şeklinde yapılan başvurular bulunmaktadır (Altıparmak 2015, 455-456).

Sallan Gül'ün de (2013, 65) belirttiği gibi, aile içinde oluşan şiddet çoğu kez gizli kalmakta, özel hayat olarak kabul edilmektedir. Değer yargıları, kadınların evin mahremiyeti için şiddet karşısında pasif kalmalarına ve şiddeti içselleştirmelerine neden olmakta, şiddetin varlığına inanmama ya da inkar etme şeklindeki görüşler, hakim değerler ve erkeğin egemenliğine ilişkin kabullerle, öğrenilmiş çaresizliğe dönüşmektedir. Şiddet gören kadın sosyal açıdan yalnızdır, kendisinin yaşadığı şiddetin istisna bir durum değil, bütün evliliklerde görülen bir durum olduğuna inanmakta ya da inandırılmaktadır. Şiddet gören kadının çevresindeki kadınlar da –başta annesi-şiddet görmüşlerdir ve şiddete şahit olarak büyümüşlerdir (Aguirre 1985; Erten ve Ardalı, 1996; Page, ve İnce 2008; Subaşı ve Akın, tarihsiz, http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf).

Yapılan çalışmalar şiddete uğrayan kadınların bu sorunlarını kimseyle paylaşmadığı/paylaşmadığını ve eş/birlikte olunan erkekler tarafından uygulanan şiddetin saklanan bir sorun olduğunu göstermektedir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün çalışmasına göre (2014, 153) eşinin/birlikte olduğu erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmış kadınların %44'ü maruz kaldıkları şiddeti kimseye ve hiçbir kuruma anlatmadıklarını belirtmişlerdir. Lundgren, şiddet ile normlar arasındaki ilişki çerçevesinde “kadına yönelik şiddetin toplumsal olarak kabul gören kadınlık ve erkeklik normları üzerinden kavranılması” gerekliliği üzerinde durmaktadır. Yani toplumsal olarak cinsiyetlendirilmiş roller temelinde şiddet uygulayan erkekler aslında anormal bir davranış sergilememekte, “normal” olarak öğrendiği “erkekliğin” “erkek olmanın” gerektirdiklerini yapmaktadır (Taşdemir Afşar, 2015). Lundgren yaptığı çalışmada (2009, 20) “şiddetin normalleştirilme süreci”nden bahseder. Ona göre şiddet, sistemli olarak üretilen ve buna maruz kalanların da bu süreci kabullenmek için içselleştirme stratejileri ürettiği bir süreçtir. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’na göre de, fiziksel ve/veya cinsel şiddet sonucu resmî bir kurum veya sivil toplum kuruluşundan yardım talebinde bulunduğunu belirten kadınların %69'u şiddete daha fazla dayanamadıkları nedeniyle başvuru yaptıklarını belirtmişlerdir (KSGM 2014).

Şiddetin normalleşmesinin yanısıra kadınların çocuklarının olması, kendi ailesinin kadına “sahip çıkmaması”, kadının nereye gideceğini bilmemesi ya da korkması gibi çeşitli gerekçelerle kadınlar uzun süre şiddete katlanmaktadır. Bu durum Althusser'in ideolojik aygıtlardan birisi olan aile içinde şiddetin meşrulaştırılmasının bir örneğidir. Aynı zamanda Gramsci'nin ifade ettiği şiddete katlanma konusundaki ataerkil normların kadınların onaylamasına işaret etmektedir. Kadınların şiddete katlanması, rızanın doğrudan göstergesidir.

Yıllar geçtikten sonra kadın kocasının bir sözüyle, çocuğuna atılan bir yumrukla veya üçüncü bir kişinin (akrabası, arkadaşı ve komşusu) desteğiyle bir kuruma başvurmayı ancak başarabilmektedir. Örneğin, 5 aydır sığınmaevinde kalan genç bir kadın (G.1) babasının ve üvey annesinin fiziksel, psikolojik ve ekonomik şiddetine maruz kalmış; uzun süre bu şiddete katlanmış fakat dayanamadığı bir noktada komşularına gitmiş ve eşi polis olan bir komşusu ona yardımcı olarak sığınmaevine gitmesini söylemiştir. G.2 de uzun yıllar abisinin fiziksel ve psikolojik şiddetine maruz kalmış ve o da G.1 gibi şiddete dayanamadığı noktada yardım isteme gereği duymuştur:

Sürekli yani şey var kavga... sürekli kavga... sürekli kavga... Ben de dedim ki otuz altı senenin sonucu tamam dedim yani ben de normal bi insanlar gibi yaşamak istiyorum.

On dokuz yıl kocasının şiddetine katlanan otuz iki yaşındaki kadın (G.3) için kocasının iftirasına uğraması evden ayrılıp sığınmaevine geliş için yeterli olmuş:

Eşimin lafı. 19 sene boyunca her şeyine katlandım kumarıydı, içkisiydi, dövmesiydi, işsizliyi. Ama bana son söylediği laf çok zoruma gitti ve öldürecekti yani. ... Onu “aldattığımı” söyledi. O son damlaydı zaten ben 1-2 ay önce bitirmiştım kafamda. Çıkış yolu arıyordum. Bu son damla oldu. Hep düzelir düzelir, düzelme değil git gide daha kötüye gitti.

Sonuç olarak kadınlar şiddete uzun süre katlanıyorlar. Ancak görüşülen her kadın için söyleyeceğimiz bir şey var ki o da hepsinde bir “son bir damla”nın var olması. İşte o noktada on üç yaşında zorla evlendirilen genç bir kadının ifade ettiği gibi “kadının gözü hiçbir şey görmüyor”

“Artık buraya kadar dedim, bir gün gece çıktım evimden. Ne korku vardı ne bir şey” şeklinde ifade ediyor.

Sığınmaevine Erişimin Araçları: Kolluk Güçleri, Komşular ve ALO 183

Sığınmaevine erişimin en önemli aracı kolluk güçleridir. Sallan Gül’ün çalışmasında (2013, 157), şiddet gören kadınların şiddeti bildirdikleri ilk yerin karakol olduğu (%35) sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nda ise (2014, 162), eşin veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmış kadınların, kurumlara ve/veya kuruluşlara başvurma oranlarının çok düşük düzeyde olduğu, şiddete maruz kalmış kadınların %89’nun bu kurum/kuruluşlardan hiçbirine başvurmadıkları bilgisine ulaşılmıştır. Başvuru yapanlar da sırasıyla “Polis veya ALO 155”, “Jandarma veya ALO 156”, “ALO 183 Kadın, Çocuk ve Sosyal Hizmet Danışma Hattı”, “Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)”, “Aile Mahkemesi”, “Kadın Sığınmaevi/Konukevi”, “Savcılık”, “Valilik-Kaymakamlık”, “Baro”, “Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü”, “Hastane ya da Sağlık Kuruluşu”, “Kadın Kuruluşları” ve “Belediye Kadın Danışma Merkezlerine” ulaşımlardır.

Bu çalışma kapsamında, kocasının veya evdeki erkeğin şiddetine dayanamayan altı kadın, kendileri, komşuları, arkadaşı ya da bir akrabasının yardımıyla karakola başvurmuştur. Şehirlerdeki karakolun görevini köylerde jandarma üstlenmektedir. Köyde yaşayan bir kadın (G.6) için köyün muhtarı jandarmayı aramış, Jandarma tutanak tuttuktan sonra İl Müdürlüğü onu sığınmaevine göndermiştir. Koca şiddeti gören üç kadın, doğrudan karakola başvurmamış, şiddet esnasında komşuları ya da akrabaları tarafından polis aranmış ve ekipler şiddetin uygulandığı eve gelmişlerdir. Örneğin, kocası G.7’yi sokakta döverken çevredekiler kocasını polise şikâyet etmişlerdir. Polis gelmiş, karakola gitmişler ve G.7 oradan da ŞÖNİM5’e gönderilmiş:

“Zaten karakolda çok davamız var. Polis bana dedi ki git dedi, senin ailen yoksa devletin bir sürü sığınmaevleri var”

Kadınlar kolluk güçlerine akraba, komşu, vb. kişiler dışında televizyondan öğrendikleri ALO 183’ü arayarak da ulaşabilmektedir. 6 Bu yolla eve polis gelmesini sağlayan kadınlar önce karakola gidip ifade vermişler sonra hastaneye, oradan da ŞÖNİM’e ve sığınmaevine getirilmişlerdir. Bir kadının (G.9) aşağıdaki anlatısı bunu desteklemektedir:

Televizyonda 183 diye bir şey duydum. ... Eşim de bana ben geldiğimde evde olursan seni de çocukları da öldüreceğim dedi. Ben de çocukları alıp çıktım, kızımın çalıştığı yere gittik. Sonra aklıma bu numara geldi. Aradım, başımdan geçenleri anlattım. Ekip gönderdiler, beni aldılar. Hastaneye götürdüler. Alkol testi istediler benden. Doktor güldü. Kadının haline bak dedi, bunda mı alkol çıkacak dedi. KOZA’dan Bahçeli’ye götürdüler beni. 7 Oradan da buraya geldim.

Diğer kadınlardan farklı olarak G.3 ise farklı bir yol izlemiştir:

“Kalacak yerim yok diye sosyal yardımlaşmaya gittim. Kaymakamlıktan bir yardım yok dediler, KOZA’nın adresini verdiler, kalacak yerin yoksa böyle bir yer de var dediler, oraya gittim, oradan ilk kabule oradan buraya geldim.”

Kadına yönelik şiddet konusunda Mor Çatı Vakfı Sığınağı’nın 2015 yılında yaptığı izleme çalışmasında 6284 sayılı yasanın uygulanmasında önemli bir işlevi olması beklenen ŞÖNİM’lerin sayısının yetersiz olması ve ŞÖNİM’lerin yapısına ilişkin sıkıntılar nedeniyle, şiddete maruz kalan kadınların ilk adımda başvurduğu kurumların çoğu kez kolluk güçleri olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Hatta Mor Çatı Vakfı Sığınağı’nı arayan ve

sığınak konusunda yönlendirme talep eden kadınlar da, ŞÖNİM'e yönlendirilmekten ziyade bu desteğe en hızlı şekilde ulaşmanın yolu olan kolluğa başvurmak olduğu için karakollara yönlendirilmiştir.

Sığınmaevini bilmeme

Kadınların sığınmaevine erişimlerinin önündeki önemli bir engel de sığınmaevi hakkında bir şey bilmiyor olmalarıdır. Yukarıdaki anlatılanlardan da anladığımız üzere görüşme yaptığımız şiddet gören kadınlar, hem sığınmaevi gibi bir hizmetten haberdar değiller hem de sığınmaevine ulaşmak için araması gereken yerlerin – danışma merkezi gibi- iletişim bilgilerinden de bihaberdir. Daha çok kolluk güçlerine başvuran kadınlar onlar aracılığıyla sığınmaevine yerleştirilebilmektedir. Işık ve Kara'nın (2003'den akt. Alpago, 2006, 55) Ankara'da gerçekleştirdiği çalışmada, kadınların %62'sinin Ankara'da bir sığınmaevi olup olmadığını bilmediğini, %10'unun sığınmaevi olduğundan emin olmadığını, %7'sinin ise Ankara'da sığınmaevi olmadığını söylediklerini belirtmektedir. Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği'nin (2004) yaptığı bir araştırmaya göre, hane içinde şiddete uğrayan her 100 kadından 18'i, adresi gizli, güvenli, kendi yaşamlarını kurana kadar rahatça yaşayabilecekleri bir sığınmaevinin var olması halinde yararlanacaklarını belirtmektedirler.

Başkale ve Sözer'in ŞÖNİM'e başvuran şiddet görmüş kadınlarla yaptıkları çalışmada (2015), kadınların %74,3'ü gördükleri şiddeti başkalarıyla paylaştıkları ancak paylaşmayan kadınların da ne yapacağını ve nereye başvuracağını bilmedikleri için başkalarıyla paylaşmadıkları bilgisine ulaşılmıştır. Kadınlar tesadüfen birilerinden sığınmaevinin varlığını öğrenip, şiddetten kaçıp sığınmaevine gidebilmek amacıyla karakola başvurabilmektedir. Üç ayrı sığınmaevinde toplamda yedi ay kalmış olan yirmi altı yaşındaki kadını (G.6), kocası ve kocasının ailesi sekiz kez kapının önüne atmış, muhtar aracılığıyla eve jandarma gelmiş. Sığınmaevini daha önce hiç duymayan kadın, jandarmadan sığınmaevi gibi bir hizmet olduğunu öğrenmiş. Aynı şekilde G.10'da sığınmaevini karakoldaki polislerden duymuştur:

“Filmlerden falan duymuştum. Bu kadar gerçek olduğunu bilmiyordum. Görmedim...” Gidecek bir yeri olmayan elli iki yaşındaki kadın da (G.11) üzgün, çünkü bu hizmeti önceden bilmiş olsaydı çocuklarının baba şiddetine maruz kalmalarını önleyebileceğini söylemektedir:

Ben bilmiyordum hocam buraların böyle olduğunu ben bilseydim daha önce gelirdim benim çocuklarıma yaşatmazdım. Doğuştan bu yana dayak yiyodu zaten.

G.11 kendisinden ziyade çocuklarının yaşamını daha çok düşündüğünü ve sığınmaevine önceden başvuramadığı için pişman olduğunu şu sözlerle ifade ediyor:

...keşke dedim ben de çocuklarım küçükken olsaydı da bilseydim de gelseydim en azından çocuklarımı güvenilir bi yere verirdim. Devlete verirdim. Kendim çalışırdım onları ayakta tutmak için. O çocuklarımın geleceği iyi olurdu. Ne oldu, benim adam çocuklarımın geleceğini elinden aldı.

Görüşülen kadınların sadece karakollara ulaşmak için değil doğrudan sığınmaevine ulaşmalarının anahtarı daha çok komşuları olmuştur. Bu aynı zamanda, kadınların yaşadıkları sosyal çevrede kadına yönelik şiddetin varlığını da göstermektedir. Örneğin, dört aydır sığınmaevinde kalan bir kadın (G.8), sığınmaevinde kalan bir arkadaşının haberiyle sığınmaevinin varlığını öğreniyor:

Uzaktan duyuyordum ama hiç bilmiyordum nasıl olduğunu. ... Ben okula çocuğumu götürürken bir arkadaşımız uzun süre görünmedi. Arkadaş nerde dedim eşi böyle böyle yaptı sığınmaevine gitti dediler.

Benzer şekilde koca şiddeti mağduru otuz yaşındaki bir çocuk annesi bir kadına da (G.12) komşusu sığınmaevini söylüyor:

Yine dayak yedim sokağa attım kendimi, birinci katta oturan bir kadın vardı. Sığınmaevinin ne olduğunu bilmiyorum ama sığınmaevinin var olduğunu biliyorum. Git dedi senin gibi kadınlara sığınmaevi var dedi. Hani git müracaat et dedi.

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nda da (2014, 164), fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınların bu alanda hizmet veren kurum ve kuruluşların verdiği hizmetleri duymadıkları sorulmuş ve polisin %86’lık oranla en yaygın olarak bilinen kurum olduğu, bunu %85 ile sığınmaevi/konukevinin izlediği görülmektedir. Ancak hem bu çalışmada hem de Avrupa Birliği tarafından Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Yerel ve Ulusal STK’ların Kapasitelerinin Güçlendirilmesi Hibe Programı kapsamında desteklenen Suskunluğu Çılgılığı Projesi kapsamında Kadın Sığınmaevleri Kendi Sorunlarını Tartışıyor Çalıştay sonuç raporuna göre (Görgün Baran vd. 2015), çalışmaya katılan meslek elemanları tarafından da sığınmaevlerinin ve sığınmaevlerine erişim süreçlerinin şiddet mağduru kadınlar tarafından yeterince bilinmediği vurgulanmıştır. Çalışmaya katılan meslek elemanları tarafından kadınların sığınmaevine erişimini engelleyen bir faktör olarak genellikle tek olması, kentin dış mahallerinde bulunmasından dolayı ulaşım imkânının kısıtlı olması kadınların ŞÖNİM’e erişimini engelleyebildiğini belirtmişlerdir. Başka bir sebep olarak da ŞÖNİM’lerde prosedür çok fazla olduğu için işleyişte özellikle nakillerin anında gerçekleşmemesi ve uzun bekleme süresi gibi aksaklıklar yaşandığının altı çizilmiştir. Bu sorunun çözümü için ŞÖNİM’lerin yönergelerinin yeniden gözden geçirilerek ŞÖNİM’lere geceleri nöbetçi meslek elemanlarının bulundurulması zorunluluğu getirilmesi, nakillerin anında gerçekleşmesi ve uzun bekleme sürelerinin de giderilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Çocuk Sahibi olma

Bu çalışmadaki şiddet görmüş kadınların anlatılarından, şiddetten kurtulmak için resmi başvuru yapmalarının ve sonrasında sığınmaevine erişmelerinin önündeki önemli engellerden birinin çocukları olduğunu anlıyoruz. Kadınlar çocuklarından uzak kalmamak ve aile bütünlüğünü bozdukları için çocuklarına karşı suçlu hissetmemek adına gördükleri şiddete katlanmaktadırlar (Owen ve Owen 2008, 15). Mor Çatı Vakfı’nın (2015) yapmış olduğu çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da, kadınların sığınmaevlerinin varlığını ve sığınmaevinde çocukların da kalabildiğini bilmemeleri, çocuklarından ayrılmayı göze alamamaları gördükleri şiddete katlanmalarına sebep olduğu, bu nedenle sığınmaevine gitmeyi tercih etmedikleri tespit edilmiştir. Hatta kolluk güçleri ile bu yönde bir pazarlık da yapabilmektedirler. Örneğin, eve çağrılan polis tarafından karakola ifadeye giden oradan da ŞÖNİM’e götürülen bir kadın (G.8) polisle o anki pazarlığını şöyle ifade ediyor:

Kardeşim aradı polis geldi; durumu anlattım, abi ne olur beni kurtarın diye. Sığınmaevine çocuklarımı kabul ederseniz giderim yoksa göndermeyin dedim. İşlemleri filan yaptırıldılar gönderdiler buraya.

Çocuk sahibi olmak şiddet gören için kadın için şiddet ortamına dönmenin de en önemli sebebidir. Kocasından ayrılıp ailesinin yanına giden yirmi üç yaşındaki kadın (G7), bir süre sonra kocası çiçekle gelip af dileyince kabul ediyor ve eve geri dönüyor. Çocukları yüzünden döndüğünü söylüyor çünkü ailesi çocuklarına iyi davranmıyor. Sığınmaevine gelmesinin bir nedeni çocukları da alıyor olmaları. Başka bir kadın (G.13) ise, kendisinin ve çevresindeki diğer kadınların yaşadığı şiddeti normal olarak görmediğini fakat gidecek yerleri olmadığını, çocuk da olunca mecbur bu şiddeti çekeceğini düşündüğünü belirtiyor. Kadın sığınmaevlerinin bu kadar yaygın olduğunu bilmediğini şöyle dile getiriyor:

Bana göre normal değildi ama ben kadın sığınmaevlerinin bu kadar yaygın olduğunu bilmiyordum. Gidecek yerimiz olmadığını düşünüyordum. Bir de çocuk vardı yanımda mecbur çekicem diye düşünüyordum. Çaresizlik diyordum. Kadınlar hep ezik diye düşünüyordum. Erkeklerden kurtuluş yok diye düşünüyordum.

Polisin olumsuz yaklaşımı

Şiddete maruz kalan kadın polise ya da jandarmaya başvurduğunda ifadesinin alınıp olayla ilgili tutanak tutulması, 6284 sayılı Kanun ve sığınmaevi seçenekleri konusunda bilgi verilmesi, işlemlerin başlatılması ve kadının tercihi hangi yönde ise onun kararı doğrultusunda işlemler yapılması zorunludur. Yani şiddet gören kadının hiçbir şekilde kolluk güçleri tarafından geri çevrilmesi mümkün değildir. Ancak Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nda (2014, 167), eşi veya birlikte olduğu erkeklerden fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlardan kolluk kuvvetlerine başvuranların %81’inin ifadesinin alınmamış olması, 6284 sayılı kanunun kolluk güçleri tarafından uygulanmadığını göstermektedir. Ayrıca, Mor Çatı Vakfı Sığınağı’nın yapmış olduğu çalışmada (2015) her ne kadar geçmiş yıllara göre kolluk güçlerinin kadına yönelik şiddete karşı

duyarlılığı ve konu hakkında bilgisi olsa bile hala sıklıkla kolluk güçlerinde şiddet gören kadını “kötü” uygulamalarla karşılaşmasının mümkün olduğu belirtilmektedir. Şiddetten kurtulmak için mücadele eden kadınlar, karakola gidip yaşadıkları şiddete ilişkin bilgi vermek istediklerinde şikâyetlerinin alınmadığını, ifade tutanağının tutulmadığını belirtmişler; şikâyetin kayda geçmemesi ya da kadınların ifade ettiğinden farklı bir şekilde kayda geçirilmesi gibi uygulamaların hala geçerliliğini koruduğu görülmüştür. Bu durum hem kayda geçmeyen şikâyetlerin kadınların ileride delil sunmasını engellemesine hem de çok sayıda şiddet vakasının istatistiklerde yer almaması gibi bir çok soruna yol açabilmektedir. Kadınların bir kısmı, kendisine şiddet uygulayan erkek için “kovuşturmaya yer olmadığı” kararı alındığını da belirtmiştir (Mor Çatı Vakfı Sığınağı 2015, 15-16).

Diner ve Toktaş (2013, 351), Türkiye’de aile içi şiddetin mücadele edilecek bir problem olarak görülmediğini, geleneksel aile birliğinin korunması ve refahına kadının aile içi şiddetten korunmasından daha fazla öncelik verildiğini ifade etmektedir. Bunu da dayak yiyen kadına müdahale eden resmi yetkililerin en başında varsayılan bazı erkek polislerin sığınan kadını arayan erkeklerle dayanışma içinde olma eğiliminde olduğunu bu nedenle de sığınmaevinin yerini göstermekten çekinmediklerini belirtmektedir. Connell’in (1998), ataerkillik kar payı olarak değerlendirdiği bu durumdan yararlanan erkekleri “işbirlikçi erkeklik” olarak kavramsallaştırdığı bilinmektedir.

Karakoldaki polislerin sığınmaevine yönelik olumsuz görüşleri bazı kadınların sığınmaevine gitmelerini engelleyebiliyorken bazılarının da sığınmaevine gidebilmek için daha ısrarlı olmalarını gerektirebilmektedir. Polislerin bu yaklaşımlarının çeşitli nedenleri olabilmekle birlikte, üç ayrı sığınmaevinde onbir ay kalmış olan otuz iki yaşındaki kadının (G.3) söyledikleri bu nedenlerin arasında önemli bir yer tutuyor:

“Zaten polislerin böyle olaylarda davranışı belli ki, aşağılayıcı gözlerle bakıyor. Kocasını bakmamış, ortada kalmış, kötü bir şey yapmasalar bile öyle bakıyorlar.” Bu anlatı, karakollarda polislerin doğrudan şiddet gören kadına sözel olarak bir şey söylemese bile Bourdieu’nun (2006, 175) sembolik şiddet tanımına örnek teşkil etmektedir. Bourdieu’da “sembolik şiddet”, hem iktidar tarafından uygulanan bir güç olarak hem de kültür ve semboller ile ele alınır. Sembolik şiddet, şiddetin kibar bir formudur, belli belirsiz, kurbanlarınca fark edilmezdir. Kurbanları tarafından görülmezdir, çoğunlukla idrak, bilme, iletişim ve hatta hislerin sembolik kanalları aracılığıyla kullanılır (Bourdieu, 2014:11’den akt. Taşdemir-Afşar 2015, 726). Bourdieu’ya göre sembolik şiddet yaşamın her kesiminde olan bir şiddet türüdür. Yaptırım gücü taşıyan toplumsal normların kendisi sembolik şiddet olarak algılanmaktadır. G.3’ün “(...) Kocasını bakmamış, ortada kalmış, kötü bir şey yapmasalar bile öyle bakıyorlar” ifadesi, sembolik şiddetin göstergesidir.

Polislerin kadınların sığınmaevine erişimini engelleyen yaklaşımlarını iki alt başlık altında sunuyoruz; kadınları şiddet ortamına geri göndermek ve sığınmaevine yönelik olumsuz sözler söylemek.

Kadınları şiddet ortamına geri gönderme⁹

Eğer kanun uygulayıcılar kanuna uymazsa, vatandaşlar da kanunlara saygı göstermez. (...) Eğer birine “Ben de karıma aynısı yapıyorum”, “Evine dön” diyorsan, korumak için çalıştığın toplumdaki çalıyor anlamına gelir. (...) Mağdurların sesi yok, güçleri yok, gidecek yerleri yok. Onları geri çevirmek sadece yanlış değil, aynı zamanda saygısızca. [10](#)

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması’nda (2014, 167) şiddete maruz kalmış kadınların polise başvuru sonuçlarının incelendiğinde, polis tarafından %40’ının başka kurum kuruluşu yönlendirildikleri, ancak polisin başvuru yapan kadınların %27’sini eşiyile uzlaştırdığı, %23’ü için ise tedbir kararının alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Sallan Gül’ün yapmış olduğu çalışmada (2013), araştırma yürüttüğü sığınmaevlerinde özellikle ensest ve çocuklara yönelik cinsel istismarlar dışındaki tüm kadınlar için aile birleşimine yönelik çalışmaların öne çıktığını ya da bu beklenti doğrultusunda çalışmaların yürütüldüğünü ifade etmektedir. Sallan Gül’ün “Koruyucu Ataerkillik” olarak adlandırdığı bu yaklaşımda, yöneticiler kadınlar için en iyi koşulun yine de kendi

evlerinde olabileceğini düşünmekte, evleri dışında sığınmaevinde oldukları süre içinde kadınların namuslarını ve güvenliklerini koruyarak bir süre misafir etmekte olduklarını belirtmektedirler. Bu nedenle yöneticiler şiddet uygulayan kişilerle kadınları bir araya gelmeye teşvik etmekte, aile birleşimi için bir araya gelen eşlere de tavsiyelerde bulunmaktadır. Kadın eve dönmeye ikna edilmeye çalışılırken de erkek eşe de ‘kadının yanındayız, devletiz, döversen biz varız’ türü bir yaklaşımla korkutularak dayaktan-şiddetten vazgeçme konusunda uyarılmaktadır.

Görüşülen kadınlar arasında sığınmaevi yöneticilerinin bu tarz bir davranış sergilediğine dair bir anlatı olmamıştır. Ancak bu koruyucu ataerkilliğin devreye girmesi yöneticilerden ziyade kolluk güçleri arasında kadınların sığınmaevine ulaşma sürecinde yaşanmaktadır. Kolluk güçleri arabuluculuk yaparak korumacı ataerkilliği devreye sokmaktadırlar. Bu koruyucu ataerkillik özellikle Türkiye’deki yaygın kültürel inanışlar ve deyişlerle de birleşince daha da etkili olmakta, bu yüzden de kadın şiddete karşı çözüm arayışına girdiğinde şiddet uygulayan kişi eğer kadının kocası ya da babası ise, polis ve jandarma açısından zaten suç teşkil eden bir durum olarak görülmemektedir (Sallan Gül 2013, 157).

Kadına yönelik şiddeti Ertürk, ataerkil sistemden kaynaklanan, üreme ve üretim arasındaki bağa da gönderme yapan *eril şiddetin*, diğer şiddet türleriyle ilişkili olmakla birlikte, evrensel ataerkil ideolojinin normalleştirdiği erkek egemenliğinin “doğal” bir aracı olarak tarihte benzeri olmayan bir niteliğe sahip olduğunu belirtir. Kadına şiddet, esas itibarıyla ataerkil yapının farklı ekonomik ve sosyal koşullarla eklenmesi ve farklı biçimlere bürünmesi ile erkek egemenliğinin devamlılığını sağlar ve çoğu kez **toplumsal onay ve yasalarla da desteklenerek pekişir** (Ertürk 2004’den akt. Ertürk, 2015, 37). Türk (2015), şiddet ve devlet kurumları arasında bazen açık bazen örtük bir ittifaklar sistemi vardır: eril şiddet toplumsal kültürel mutabakattan beslenir, der. Devlet kurumlarını temsil eden kamu görevlileri ile şiddet uygulayanlar arasında ataerkil yapının ve erkek egemenliğinin devam ettirilmesi için örtük bir işbirliği kendini gösterir. ¹¹ Bu durum, kolluk güçleri tarafından ataerkil değerlerin onaylandığına işaret etmekte ve Gramsci’nin rızaya dayanan hegemonya anlayışını doğrulamaktadır.

Mor Çatı Vakfı’nın (2015, 14-15) çalışmasında, kadınlar, karakolda polisler tarafından arabuluculuk yapılarak şiddet uygulayanla tekrar bir araya getirilme, ifadesini almama, kendilerine barıştığına dair kâğıt imzalatılma gibi davranışlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Çiçek Tahaoğlu’nun ABD’de ev içi şiddete karşı en büyük polis departmanının kurulmasına yardımcı olan kıdemli bir polis olan Mark Wynn ile Eviçi Şiddet Üzerine yapmış olduğu röportajda Wynn, arabuluculuk tavrının eşit güce ve eşit söz hakkına sahip taraflar arasında kullanılan bir teknik olduğunu, bunun da eviçi şiddetle ilgili bilinen her şeyin tersine tekabül ettiğinin altını çiziyor ve şöyle devam ediyor; “ABD’de bu teknik kullanıldığında gördük ki, arabuluculuk faile daha fazla güç veriyor. Bu sefer erkek kadına diyor ki “gördün mü bak, ben sana inanmayacaklarımı söylemişim. Artık onlara da gidemezsin”. Yani arabuluculukla kadınları daha fazla tehlikeye soktuğumuzu gördük. Arabulmaya yıllar önce ara verdik. Hiçbir ülkede sonuç vermeyen bu yöntem neden Türkiye’de sonuç versin ki”

Ne yazık ki, Türkiye’de en son çıkarılan 6284 sayılı Kanunda da kadına yönelik şiddet vakalarında arabuluculuk ve uzlaştırma/barıştırma yapılmamasına yönelik bir maddenin olmaması yani bu tavrın yasaklanmamış olması, özellikle polisin kadınları eve gönderme, şiddet uygulayanla barıştırmaya yönelik tavrının devam ettirmesine yol açmaktadır. Polisler, ev içi alanda yaşanan şiddet olayını “karışamayacakları aile meselesi” olarak değerlendirmekte, kadına aile içerisinde bu tarz olayların yaşanabileceğine dair ifadelerle yaklaşmakta hatta toplumsal cinsiyet kalıplarından hareket ederek (kocandır döver gibi) yasal olarak yapmaları gereken işlemleri yapmamaktadırlar (Sallan-Gül, 2013, Mor Çatı 2015). 2013-2016 yılları arasında 26 ilde yürütülen Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında, kadına yönelik şiddetle mücadelede yerel yetkililerin (Yerel Yönetimler, Valilikler; Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığının taşra teşkilatları vb.) ve sığınmaevi personeli, polis memurları, sağlık çalışanları, yargı mensupları ve alanda çalışan STK’lar gibi hizmet sağlayıcıların eğitim ihtiyaçları belirlenmiş ve belirlenen bu ihtiyaçlar doğrultusunda taraflara eğitimler verilmiştir. İhtiyaç analizi ve eğitimler kadına yönelik şiddetle mücadelede olumlu bir adım/gelişme olarak değerlendirilse de bu eğitimlerin uygulamadaki yansımalarının bu alanda yapılacak araştırmalarla ortaya konulabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada da, özellikle kolluk güçleri arasındaki koruyucu ataerkilliğin işlediğine tanık olduk. Araştırma kapsamında görüştüğümüz, yaşadıkları şiddetten kurtulmak için çeşitli yollarla karakola başvuran kadınlardan yedisi başvuruları esnasında polislerin kendilerini şiddet ortamına geri göndermeye yönelik söylemlerde ve davranışlarda bulduklarını belirttiler. Örneğin, anne şiddetine maruz kaldığı için karakola iki defa başvuran on dokuz yaşındaki genç kadın (G.14) şöyle ifade eder:

Polise ilk gittiğimde sürekli kötüler sığınmaevlerini. İyi bir yer değil dediler. Korkudan ellerim titriyordu yazamıyordum, hemen bağırdı. Daha sonra istemediğim, imza atmadığım halde teyzeme teslim ettiler beni. Sonra teyzem de anneme verdi geri zaten.

Şikayeti almama durumunu koca şiddeti mağduru elli iki yaşındaki kadın da deneyimlemektedir: “Kızım polisi aramış babam anneme şiddet uyguluyo diyerekten. Kızımı evine gönderdi polisler. Davacı olmuyo, aile kavgası diyerekten”. Yirmi altı yaşındaki kadın (G.13), karakola başvurduğunda polisler, ailesinin yanına gitmesine yönelik yönlendirmede bulunmuş ve ailesini çağırıp aileyle görüşmüşler:

Ben babamın evine gelmeden önce karakola gitmişim. Ben babamın evine gidemem, istemediğim bir evlilik yürütüyorum. Bana yardım edin sığınmaevine gidiyim dedim. Ailenin yanına hiç gitmedin mi dediler, gitsem neler olacak biliyorum dedim. O zaman aileni sen ara çağır buraya, biz görüşelim ailenle dediler. Daha sonra ben karakoldan çıktım ailemin yanına gittim durumu anlattım. Babam da oraya (sığınmaevine) gideceksin bizi rezil edeceksin ben sana da torunuma da bakarım dedi.

Kolluk güçlerinin kadını eve gönderme tavrı, birkaç kez bu duruma maruz kalan kadınların doğal olarak kolluk kuvvetlerine inanmakta güçlük çekmesini ve kadınların aynı şeyleri yaşayacağından endişe duydukları için kolluk güçlerine başvurmamayı tercih etmelerini de beraberinde getirmektedir. G.13 ve birçok şiddet mağduru kadın sadece kocasının değil kendi babasının da şiddetine maruz kalıyorlar hatta bazılarının evlenme nedeni baba şiddetinden kaçmak. Dolayısıyla koca şiddetinden şikâyet eden kadınları, polislerin baba evlerine göndermeleri de şiddet ortamına göndermeleri demek. Çünkü G.13’ün de söylediği gibi bu kadınlar yağmurdan kaçarken doluya tutulmuşlar:

Ben aslında onlar (ailem) yüzünden acele ettim, evlenmeyecektim. Babam af edersiniz yediğinin, içtiğinin hesabını yapardı, lafını ederdi. Artık kaldıramaz hale gelmişim. Ben de evlenirsem işi var, sigortası vardı rahat ederim demiştim. Öylelikle kabul ettim. ... Annemler onaylamadılar aslında, içki içiyor diye. Eşim de ben içmiyorum babam içiyor demişti ama inanmadılar vermek istemediler. Ama ben evlenmek istedim. Benim bu evde huzurum yok dedim. Vermezseniz kaçırım dedim. Yağmurdan kaçarken doluya tutulmuş oldum.

Polisin eve gönderme tavrına karşın sığınmaevine gitme konusunda kararlı olan, ısrar eden kadınlar da (G.8) var: “Ordayken dedi bacım evine dön dediler. İstemiyorum dedim. Her an bir şey yapabilir. Siz 24 saat kapımda mı bekleyeceksiniz? Beni sığınmaevine gönderin” dedim. Kolluk güçlerinin arabuluculuk yapmaya çalışmasının en önemli nedeni aile birliğinin sağlanması ve çocukların varlığı ki bir kadının (G.10) şu ifadesi bunu özetlemektedir:

Karakola geldim, bekletiler. Kaynanamlar da arkamdan gelmişler, polislere soruyorlar. Hatta bir polis geldi bak sen benden küçüksün. Benim de 3 evladım var, senin de evladın var, evladın için sabret dedi. Git özür dile dedi. Onları haklı görüyorsun, benim yaşadıklarımı kimse bilemez sağ ol dedim.

Sallan Gül (2013) ve Yılmaz (2015) tarafından yapılan çalışmada da altı çizildiği gibi, kadın çok ısrarcı olursa sığınmaevi süreci başlayabilmektedir. Hem bu çalışmalarda hem de bizim çalışmamızda, kadınların en fazla şikâyetçi oldukları kurumların başında güvenlik kurumlarındaki yetkililer, kentlerde polis ve kırsallarda jandarma gelmektedir. Bu kurumlarda pozisyon işgal edenler, aileiçi şiddete karşı çoğu kez gözlerini kapatmakta, aileiçi şiddeti bir suç olarak görmemekte, kendisinin daha doğru karar vereceğini, kadının karar verme yeterliliğine ve becerisine sahip olmadığını da düşünerek kadını yeniden evine göndermeye çalışmaktadır. Sığınmaevine ulaşamayan kadın tekrar dayanılmaz biçimde şiddet görmeye –kolluk güçlerine şikâyet ettiği için

bu şiddetin dozajı genelde daha da artmaktadır- başladığında yeniden aynı süreçleri yaşamak zorunda kalmaktadır. Kadın eğer hayatta kalabilme şansını gösterebilmiş ise -kadın cinayetinin kurbanı olmadıysa- sığınmaevine ulaşabilmektedir. Her ne kadar 6284 sayılı yasa ile kolluk güçlerine önemli görevler yüklenmişse de kolluk güçlerinin bu sorumluluklarının farkında henüz değildir. Kolluk güçlerinin bu caydırıcı olma girişimleri, özellikle kolluk güçleri dışında bu alanda çalışan başka kurumların varlığından haberdar olmayan kadınların sığınmaevlerine ulaşamayarak şiddet döngüsünden çıkamamalarına neden olmaktadır.

Sığınmaevine yönelik olumsuz sözler söylemek

Şiddet mağduru kadınların sığınmaevine erişimlerini engelleyen bir diğer faktör, karakola gittiklerinde polislerin sığınmaevine yönelik olumsuz sözler söylemeleridir. Polisler sığınmaevine yönelik olumsuz sözlerinin arasında; sığınmaevinde kalan kadınların “kötü” kadın olması, sığınmaevinin “iyi” bir yer olmaması, “ahlaki” yerler olmaması da yer almaktadır:

Polisler bana sen oraların nasıl bir yer olduğunu biliyor musun dediler, ben de ne demek istiyorsunuz dedim. Pek ahlaki yerler değil, sen evine geri dön dedi. Yarın beni televizyonda izlersin o zaman dedim. İki polis birden azarladılar beni. Hastaneye götürdüler. Alkol testi istediler benden. Doktor güldü. Kadının haline bak dedi, bunda mı alkol çıkacak dedi. (G.9)

Karakoldaki komutan orada başına neler gelecek biliyor musun dedi, babanın evinde olduğun kadar rahat olmayacaksın dedi. Ben de öyle olursa gittiği yere kadar giderim dedim. (G.13)

Ekal (2011:8) yaptığı çalışmada, sığınmaevinde yaşayan kadınların sığınmaevini kurduğu için belediyeye minnettar olduklarını bu minnettarlıklarını da sokakta olmamalarına, giyecek, yemek gibi ya da günlük ihtiyaçlarının karşılanması üzerinden şekillendirmekte ve bunun için ‘Allah razı olsun’ şeklinde bir minnettarlık gösterdiklerini belirtmektedir. Ayrıca kadınlar hem namuslu kadınlar olduklarını doğrulamak için “biz buraya namusumuz için geldik” ifadesini kullanıyorlar. Bu ifade aynı zamanda sığınmaevleri hakkındaki olumsuz ifadeleri de çürütmek ve sığınmaevinin de namuslu bir yer olduğu düşüncesini paylaşmak için kullanılmaktadır. Aynı şekilde Sallan Gül’ün yaptığı çalışmada da (2013), kadınların sığınmakta kaldıklarına dair yönetimden kağıt alarak eş ya da ailelerine ibraz etmek istemesi de bu yerlerin namuslu yerler olduğunu ve kadınların da evden ayrı kaldıkları süre içerisinde namuslarını koruduklarına dair bir teminat gibi görülmektedir. Kadınların tüm bu çabası ve açıklamaları, sığınmaevlerine yönelik hem kolluk güçlerindeki hem de sosyal çevredeki olumsuz görüşlerdir.

Belirtmemiz gerekir ki, görüştüğümüz kadınlar, sığınmaevine erişimde çeşitli engellerle karşılaşan kadınlardır. Bu engellerin başında da polislerin olumsuz yaklaşımları gelmekte çalışmada kapsamında görüşülen başka kadınların deneyimlerinde polislerin olumlu yaklaşımları da var elbette. Örneğin, polisin sığınmaevine yönelik olumsuz söylemlerine maruz kalan G.10, polise danıştığında olumlu bir yaklaşımla karşılaşmış:

Amire sordum, ben gideceğim yeri bilmiyorum böyle diyorlar gerçekten öyle mi dedim. Kararında kesin misin, gitmek istiyor musun evine mi döneceksin kaç kere sordular. Ben gitmek istiyorum ama nasıl bir yer olduğunu bilmiyorum pişman olacaksam gitmeyeyim dedim. Olur mu öyle devletin sığınmaevi hangi polis demiş onu dedi. İsim vermedim. Öyle bir şey olmaz iyi, çıkmak istersen çıkarsın dedi öyle deyince rahatladım. Duruma göre bakarım dedim.

Ancak koruyucu ataerkil zihniyetine sahip olan kolluk güçleri, kadınların kendilerini ifade etme noktasında da sorunlara neden olabilmektedir. Kadınlar kolluk güçlerinin tavrını bildikleri için yaşamış oldukları şiddeti aktarma noktasında sıkıntı yaşayabilmekte, aktardıkları kolluk güçleri tarafından da yanlış anlaşılabilir. Kolluk güçlerinin ataerkil zihniyetten, şiddet olayını özel bir sorun olarak görme anlayışından soyutlayarak hareket etmesi, varolan kadının ikincilleştirilmesi anlayışına ilişkin kültürel kodlarını görevine yansıtmayarak şiddetin normalleştirilmesini bir kültürel miras olarak devam ettirmemesi gerekmektedir. Kadın Sığınmaevleri Sorunlarını Tartışıyor Çalıştayı sonuç raporuna göre (Görgün Baran vd. 2015) çalışmaya katılan meslek elemanları da şiddete uğrayan kadınların ilk başvurularında sorunlar yaşadığını, karakolda özellikle polisin kadının yaşadığı şiddeti ciddiye almadığı, evine dönmesi için kadını ikna ettiği yani çeşitli gerekçelerle kadının eve dönmeye aracılık ederek şiddet ortamına yeniden gönderdiği ifade etmiştir. Eğer kadın

sığınmaevine gitmekte ısrarlı olursa ve polis de kadını eve göndermesinin daha çok sıkıntı yaşatacağını dikkate alırsa kadının ifadesi alınmaktadır.

Kadına yönelik aile içi şiddet ile ilgili konularda özellikle kolluk kuvvetlerinin yetersiz bilgi ve duyarlık düzeyine sahip olmakla birlikte ilgili Kanunda belirtilen görevlerini ihmal ettikleri görüşülen kadınların başvuru süreci anlatılarından anlaşılmaktadır. 6284 sayılı Kanunda kolluk görevlilerinin kendilerine intikal eden her olay hakkında gecikmeksizin en seri vasıtalarla ŞÖNİM'e bilgi vermesi yer almaktadır. Kolluk görevlilerinin, Kanun'da belirtilen hizmetlerle ilgili olarak, çocuk ve kadının insan hakları ile kadın ve erkek eşitliği konularında eğitim almış ve ilgili kolluk birimlerince belirlenmiş personel tarafından yerine getirilmesi belirtilmektedir. Meslek elemanları tarafından şiddete uğrayan kadının sığınmaevine erişiminde izlenmesi gereken prosedürlerin ve yönetmeliklerin doğru ve etkili bir şekilde uygulanarak kadının güvenli bir şekilde şiddet ortamından uzaklaştırılmasının önemi vurgulanmıştır.

Görüşülen kadınların bazıları, çevrelerinde de sığınmaevine yönelik olumsuz söylemler söz konusu olduğunu belirtmişlerdir. Kiminin babası, kiminin babasının arkadaşları, kocası ya da tanıdıkları sığınmaevinin ahlaklı bir yer olmadığına yönelik sözler sarf etmişlerdir. Polislerin olumsuz söylemleriyle benzer olarak; sığınmaevinin kötü bir yer olduğu, ahlaklı bir yer olmadığı söylenmiştir. Örneğin, baba şiddetine maruz kalan G.1'in babası, sığınmaevinin kötü bir yer olduğunu söyleyerek onun gitmesini engellemiş, G.1 ise sığınmaevine gitmekte ısrar edince, ailesi tarafından bir hafta evde kilitlenmiş. Koca şiddeti sebebiyle sığınmaevinde kalan G.7 ve G.15'nin kocaları da sığınmaevinin "ahlaklı" bir yer olmadığını söyleyerek, onların sığınmaevine gitmelerini engellemişler.

Görüldüğü üzere kadınların aşması gereken engeller bir değil birden çok daha fazladır. Bütün bu anlatılardan kadının güçsüzlüğü sonucu çıkarılmamalıdır. Çünkü sığınmaevine ulaşan kadınların güçlü olduğunu, her şeyi göze alarak şiddet ortamından uzaklaştığını hatta sığınmaevinde olmasaydı hayatta olmayacağını dolayısıyla hayatta kalabilmesinin tek yolu olarak sığınmaevini gördüğünü belirtmek gerekir.

Sonuç ve Öneriler

Kadına yönelik şiddet sadece Türkiye'de değil, dünyanın gelişmekte ve gelişmiş ülkelerinin büyük bir çoğunluğu sorunu olarak görülmektedir. Kadın yaşamının her alanında –özel yaşamda (eşleri, babaları, ağabeyleri, vd. kişiler tarafından) ve kamusal yaşamda (işyerinde, hizmet aldıkları kurumlarda, vb. yerlerde) şiddetin farklı biçimleri ile karşılaşmaktadır. Kadın özellikle özel yaşamda karşılaştığı şiddete ses çıkarmamaktadır. Yaptığımız bu çalışmada da ortaya çıktığı üzere, kadının gördüğü şiddete katlanmasının sebeplerinden birisi, kadının şiddet ortamını terkettiğinde gidecek başka bir yerinin olmamasıdır.

Şiddet gören kadının hangi kuruma başvuracağını ve bir süreliğine barınabileceği bir yerin olduğunu bilmesi kadının şiddete boyun eğmesini engelleyecektir. Metin içerisinde alıntılanan ifadelerden de görüldüğü üzere, kadınlar şiddete uğradıklarında haklarının ve bu alanda sunulan hizmetlerin neler olduğu konusunda pek fazla bilgi sahibi değildirler. Dünyadaki birçok sığınmaevinin, internet adresi vardır. Şiddete uğrayan kadın, internet üzerinden sığınma evine ulaşabilmektedir. Kendine uygun sığınma evinin internet sitesine giren kadın o sığınmaevine gitmesini sağlayacak danışma merkezinin iletişim bilgilerine de yine internet aracılığıyla ulaşabilmektedir. Türkiye'de ise hiçbir sığınmaevinin web sitesi yoktur. Yurtdışındaki örnekler aynı zamanda sığınmaevinin iç tefrişatı konusunda da (kalacağı oda, kullanacağı mutfak, banyo, tuvalet vb. hakkında) tanıtıcı fotoğraflar web sitelerinde yayınlanmaktadır (Alpago, 2006). Kadın sığınmaevinin kendisine sağlayabileceği olanakları önceden görebilmekte, özellikle polis ve sosyal çevre tarafından ifade edilen sığınmaevinin olumsuz bir yer olduğu düşüncesinin yanlış olduğunun farkına varabilmektedir. Özellikle sığınmaevlerinin iç mekân konusundaki fotoğraf ve diğer görseller kadınların sığınmaevlerini daha fazla tercih etmesinin yolunu açabilir. Sığınmaevlerinin web sitesinin olması ulaşılabilirlik açısından da önemlidir. Bu öneri şiddet gören kadının koruma kararı aldırması ve sığınmaevinin bu açıdan gizliliği gibi durumlarda işlevsel olamayacağını düşündürmektedir.

Ataerkil düzenin oluşturduğu hegemonya kadına yönelik şiddetin toplumda yeniden üretimine neden olmakta ve gerek kadın gerekse erkeğin rızasının üretilmesine dayanmakta ve bu durum kadının baskı altına

alma amacını gütmektedir. Konuya bu açıdan bakıldığında gerek Gramsci'nin gerekse Althusser'in ideolojinin egemen sınıf tarafından nasıl kullanılarak bir hegemonyaya dönüştüğünü ataerki iktidar üzerinden anlayabiliriz. Dolayısıyla hegemonya zor ve rızanın üretimi çerçevesinde işlemektedir. Öte yandan Hall'ün yaklaşımıyla bakarsak tüm iktidar yapılarının toplumda doğrudan rıza üretmek üzere işlev gördüğünü ve şiddetin hegemonyasının her yerde olduğunu görürüz. Bu kapsamda işbirlikçi erkeklik ve ataerki kar payı kadına yönelik şiddetin üretilmesinde etkili olmakta ve eril şiddet meşruluğunu bu yolla sağlamaktadır. Toplumda hakim olan ataerki bir ideolojiye dönüşmekte ve şiddeti besleyerek pekiştirmektedir. Dolayısıyla kadına yönelik şiddete müdahalede konunun muhatapları olan kurumların ve bu kurumlarda çalışan farklı düzeyden elemanlarının bu kültürel kodlarla beslendikleri dikkate alınca zihniyet değişiminin ne kadar zor olduğu görülür.

Geçmiş yıllara nazaran kolluk güçleri çeşitli eğitimlere tabii tutularak kadına yönelik şiddet konusunda duyarlılığı ve konu hakkında bilgisi arttırılmaya çalışılmaktadır. Ancak verilen eğitimlerin kısa sürede zihniyet dönüşümünü sağlamasını beklemek gerçekçi değildir. Bu nedenle, hem bu çalışmada hem de daha önce yapılan çalışmalarda anlaşılacağı üzere şiddet gören kadına yönelik kolluk güçlerinin halen arabuluculuk uygulamalarıyla karşılaştığı görülmektedir. Daha öncede ifade edildiği üzere, Mor Çatı Vakfı'nın (2015) ve Sallan Gül'ün (2013) yaptıkları çalışmalarda da ortaya konulduğu üzere, şiddet gören kadınların sıklıkla başvurduğu polislerin kadına yönelik şiddet olayını "özel/aile içi mesele" olarak değerlendirdiği ve aile bütünlüğünü korumak amacıyla arabuluculuk yaptığı, kadını şiddet gördüğü ortama geri göndermeye çalıştığı ve/veya kadının şikâyetiyle ilgili işlemleri layıkıyla yapmadığı görülmektedir. Polisin bu tavrı kadının şiddet ortamına döndüğünde şiddetin dozajının daha da artmasına hatta kadınların öldürülmesine bile yol açmaktadır.

Kadına yönelik şiddeti, özel/aile içi mesele olarak görme, ailenin kutsal sayılması ve uygulanan şiddetin normal olduğu düşüncesinden hareket eden kolluk güçlerinin bu düşüncelerinin kırılması ve kadınları geri gönderme, arabuluculuk gibi tavrılardan vazgeçmesi, ancak ve ancak ihmal ya da eylemsizlikleri durumunda yasal olarak bir yaptırımla karşılaşmaları, yasalar düzeyinde belirlenen bu yaptırımın uygulamaya konulması ve yaptırımların uygulanıp uygulanmadığı konusunda denetimlerin arttırılmasıyla mümkün olabilecektir. Sallan Gül'ün koruyucu ataerkillik olarak kavramsallaştırdığı bu durumu, bu çalışmada koruyucu ataerkilliğe ek olarak işbirlikçi erkeklik açısından eril şiddet ağının genişlemesi biçiminde değerlendirebiliriz. Ev içi/aile içi uygulanan aktif fiziksel şiddetin kadını koruması gereken kurumlar tarafından da fiziksel olmayan ancak sembolik şiddet olarak tanımlayabileceğimiz şiddetin farklı bir biçimine dönüştürülerek kamusal alanda da devam ettirildiğini ve kadının sığınmaevine erişimindeki en önemli engelin bu koruyucu ataerkillik ve işbirliğinin kadını baskı altına alan bir eril şiddet ağı olduğunu düşünüyoruz. Bu bağlamda, Salan Gül'ün sığınmaevi yöneticilerinin tavrı için geliştirdiği "koruyucu ataerkillik" tespitinin daha ileri götürülerek var olan eril şiddetin etki alanını genişletmesiyle düşünülmesi gerektiğini öneriyoruz. Şiddetin, kadının şiddet gördüğü mekânının dışına çıkarak koruyucu ataerkillikle birleşip, sorumlu kurum ve yetkililerden kendisi için bir çözüm yolu geliştirilmesini bekleyen kadının rıza göstermesini sağlayıp üzerinde hegemonya kurduğunu ve *eril şiddet ağının* örülmesine/genişletilmesine neden olduğunun düşünmekteyiz.

1 Bu çalışmanın verileri, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yerel ve Ulusal STK'ların Kapasitesinin Güçlendirilmesi Hibe programı kapsamında yürütülen Suskunluğu Çılgılığı Projesindeki araştırmadan elde edilmiştir.

2 Araştırmanın katılımcılarını, sığınmaevinde kalan kadınlar gibi özel bir grup oluşturduğu için katılımcıların hangi sığınmaevlerinde kaldıkları bilgisi bu çalışmada yer almamaktadır.

3 Kadınların kimliklerinin gizli tutulması gerektiğinden demografik özellikleri konusunda detaylı bilgi verilememiştir.

4 ŞÖNİM'den 2016 yılına ait güncel veriler alınmaya çalışılmış ancak yetkililer bu bilgileri veremeyeceklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle, Altıparmak (2015) tarafından kullanılan verilere yer verilmiştir.

5 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında kadınların ekonomik, psikolojik, hukuki ve sosyal olarak güçlendirilmesi için KOZA Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri açılmıştır. 2016 Şubat ayı itibarıyla 41 ilde ŞÖNİM bulunmaktadır.

6 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı çağrı merkezidir. Aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetler hakkında bilgilendirme ve yönlendirme sağlayan bir hattır. <http://alo183.aile.gov.tr/>

7 Bahçeli olarak ifade edilen yer Ankara ilinde bulunan ilk kabul merkezinin bulunduğu semttir. Kadınlar arasında bu şekilde ifade edilmektedir.

8 5 Ocak 2013 tarihli 28519 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmeliğinde, 18 yaşından küçük kız çocuklarının anneleri ile birlikte sığınmaevi hizmetinden yararlanabileceği, oniki yaşından büyük erkek çocuklarının ise yararlandırılmayacağı belirtilmiştir (Madde 13).

9 Polislerin ailesine teslim etmesinin bedelini hayatı ile ödeyen Güldünya Tören, aile içi şiddetin, tecavüzün ve namus cinayetinin en önemli simgelerinden biri haline gelmiştir.

10 Mark Wynn, <http://bianet.org/biamag/toplumsal-cinsiyet/173962-mark-wynn-ile-evici-siddet-uzerine-korku-varsa-riza-yoktur> erişim tarihi: 01.10.2016

11 İzmir Emniyet Müdürü, 2.5 yılda (2013-2016 Mayıs ayı arasında) eşine şiddet uygulayan 149 polis memurunun açığa alındığını belirtmiştir. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1245779-esine-siddet-uygulayan-149-polis-aciga-alindi>, Erişim Tarihi: 01.10.2016

Kaynakça

Agamben, Giorgio, *Nesir Fikri*, çev. Fırat Genç, (İstanbul, Metis Yayınları, 2009)

Aguirre, B.E., “Why Do They Return? Abused Wives in Shelters”, *Social Work*, 30, 1985:350-354.

Alpago, Ceyda. Kadına Yönelik Şiddet Ve Kadın Sığınma Evleri Olgusu, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. (2006)

Baskale, H. & Sozer, A.. “Violence perception and victimization reasons of women exposed to spouse/partner violence”. *TAF Preventive Medicine Bulletin* 14, no. 6 (2015): 468-474. [doi:10.5455/pmb.1-1433339980](https://doi.org/10.5455/pmb.1-1433339980)

BİA Haber Merkezi. “Yakın İlişkide Şiddetin Beyaz Yakalı Kadın Çalışanlara ve İşletmeye Etkisi Araştırma Raporu” Hollanda Başkonsolosu, Sabancı Üniversitesi'nden Melsa Ararat, UNFPA temsilcisi Başaran ve KAMER'den Nebahat Akkoç'un Konuşmaları” (09 Aralık 2014)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi, A/RES/48/104, Aralık 20, (1993).

Bourdieu, P., Pratik Nedenler. Eylem Kuramı Üzerine. Çev.H. Uğur Tanrıöver, İstanbul, Hil Yayınları, 2006).
Creswell, John W. *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. (Ankara, Siyasal Kitabevi, 2015).

Çoban, Savaş, Hegemonya Aracı ve İdeolojik Aygıt Olarak Medya, (İstanbul, Parşömen Yayıncılık, 2013).

Connell, R.W. Toplumsal Cinsiyet ve İktidar, Çev. Cem Soydemir, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1998).

Diner, Çağla ve Şule Toktaş. “Women’s Shelters in Turkey: A Qualitative Study on Shortcomings of Policy Making and Implementation”, *Violence Against Women* 19, no. 3 (2013): 338–355.

Dobash, R. Emerson ve Russell P. Dobash. *Women, Violence and Social Change*, (London and New York, Routledge, 1992).

Ekal, Berna. Giriş, Sığınaklar ve Danışma/Dayanışma Merkezleri Kurultayı Sığınaksız Bir Dünya, ed. Berna Ekal, Ulfet Taylı, (İstanbul, Mor Çatı Yayınları, 2012).

Erten Yavuz ve Cahit Ardalı, Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları, *Cogito Şiddet* 6-7, 1996: 143-163.

Ertürk, Yakın. *Sınır Tanımayan Şiddet*, (İstanbul, Metis Yayınları, 2015)

Glesne, Corrine. “Nitel Araştırmayla Tanışma”. çev. E. Günel, İç. Nitel Araştırmaya Giriş. ed. Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu, (Ankara, Anı Yayıncılık, 2014).

Görgün Baran, Aylin, Canan Koca Arıtan, Selda Taşdemir Afşar ve Dilara Merve Güney, *Kadın Sığınmaevleri Kendi Sorunlarını Tartışıyor Çalıştayı Sonuç Raporu*, (Ankara, Konak, 2015).

Görgün Baran, Aylin, Kütük Şahin Birsen, Maybek, S. Dicle, Kadınların Eşleri Tarafından Gördükleri Şiddeti Meşrulaştırmaları Üzerine Kamusal Alanın Etkisi, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 4, No 2, 2012, ISSN: 1309-8012 (Online), s.41-50.

Itzhaky, Haya ve Anat Ben Porat. "Battered Women in Shelters: Internal Resources Well-Being, and Integration". *Affilia* 20, no. 1 (2005): 39-51.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSSGM). Kadın 2000: 21. yüzyıl için toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış (Pekin +5), (Ankara, KSGM, 2000)

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu. (Çevrimiçi), <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542a8e0b369dc31550b3ac30/siddetarastirmaozetrapor.pdf>, (02.10.2016).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planı 2012-2015, (Ankara, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2012).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. (01.10.2016). <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf>

Lundgren, Eva. *Şiddetin Normalleştirilme Süreci*, çev. Berna Ekal, (İstanbul, Rengahenk, 2009).
Mor Çatı Vakfı. *6284 Sayılı Kanun Uygulamaları İzleme Raporu*, (İstanbul, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı Yayınları, 2015) 1-58.

Owen, F. ve D. Owen, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. KSGM, (Ankara, 2008)

Page, Ayten Zara ve Merve İnce, "Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme", *Türk Psikoloji Yazıları* (2008): 81-94.

Sallan Gül, Songül. *Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?*, (İstanbul, Bağlam Yayınları, 2013).

Sallan Gül, Songül. "Türkiye'de Eril Refah Rejimi, Kadına Yönelik Aileiçi Şiddet ve Sığınmaevleri" *2000'ler Türkiye'sinde Sosyal Politika ve Toplumsal Cinsiyet* der. Saniye Dedeoğlu ve Adem Yavuz Elveren (Ankara, İmge, 2015): 331-361.

Subaşı, Nüket ve Ayşe Akın, Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri ve Sonuçları, http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf, (25.05.2017)

T.C. Resmi Gazete, 5 Ocak 2013, Sayı:28519, *Kadın Konukevlerinin Açılması Ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik* (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130105-5.htm>), (13.01.2016).

Tahaoğlu, Çiçek. "Mark Wynn ile Eviçi Şiddet Üzerine: Korku Varsa Rıza Yoktur" Röportajı, <http://bianet.org/biamag/toplumsal-cinsiyet/173962-mark-wynn-ile-evici-siddet-uzerine-korku-varsariza-yoktur>, (01.10.2016).

Taşdemir Afşar, Selda. "Türkiye'de Şiddetin Kadın Yüzü", *Sosyoloji Konferansları* 52, (2015): 715-753.

Yılmaz, Seray. *Muhafazakar Politikalar Feminist Perspektif Ve Kadın Sığınmaevleri: Çankaya Belediyesi Sığınmaevi Örneği*, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (2015).

Walby, S. Patriyarka Kuramı. Çev. H. Osmanoğlu, (Ankara, Dipnot Yayınları, 2015).